

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΕΔΑ
Α. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

ΖΑΠΠΕΙΟ ΜΕΓΑΡΟ, 20.1.2000

Ο αιώνας που έληξε υπήρξε ο αιώνας των πιο αιματηρών και καταστροφικών πολέμων που γνώρισε η ανθρωπότητα ως σήμερα. Αλλά και ο αιώνας που η ανθρωπότητα, συγκλονισμένη από αυτές ακριβώς τις εμπειρίες, αποφάσισε να διασφαλίσει μελλοντικά την ειρήνη στον κόσμο, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη. Συνείδηση, ιδίως των πιο φωτισμένων ανθρώπων, έγινε ότι αυτό δεν θα επιτευχθεί αν δεν επικρατήσει σε διεθνές επίπεδο –και σε εθνικό, βεβαίως, πρώτα– ο σεβασμός του κάθε ανθρώπου και της αξίας του, που πραγματοποιείται με την καθιέρωση και την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του, εκείνων δηλαδή που πρέπει να έχουν οι πάντες λόγω της ανθρώπινης ιδιότητάς τους.

Αυτό προσπάθησε να κάμει η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ, 1948), το σπουδαιότερο κείμενο του αιώνα που έληξε. Ένα κείμενο βαθιά επαναστατικό. Μεταξύ άλλων νεωτερισμών, καθιέρωσε την *αλληλέγγυα ευθύνη όλων των Κρατών-Μελών* των ΗΕ για το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε κάθε χώρα και ενέπνευσε το *δικαίωμα προσφυγής σε διεθνή όργανα όχι μόνο κρατών εναντίον άλλων κρατών, αλλά και ατόμων εναντίον κρατών*, ακόμα και της ίδιας τους της Κυβέρνησης, εάν καταπατούνται τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματά τους.

Από αυτήν την ΟΔΔΑ επήγασαν πάνω από 80 *διεθνή κείμενα* (συμβάσεις και διακηρύξεις, διεθνείς και περιφερειακές) που ορίζουν, και επιτάσσουν είτε τα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου γενικά είτε συγκεκριμένου δικαιώματος η καθεμιά τους.

Παρ' όλα αυτά, δυστυχώς, οι παραβιάσεις τους συνεχίστηκαν στον κόσμο –σε εθνικό και διεθνές επίπεδο– αλλού λιγότερες αλλού περισσότερες, αλλού ελαφρές αλλού βαριές ακόμα και βαρύτατες, μέχρι και πολέμους.

Δυστυχώς φθάσαμε μεν στο σημείο όλες σχεδόν οι χώρες του κόσμου να εμφανίζονται, με τα λόγια, οπαδοί των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όχι λίγες όμως από αυτές να τα παραβιάζουν στην πράξη –κάποτε και βαριά– και μάλιστα με πρόφαση την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου! Εξ' άλλου η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας εξελίσσεται χωρίς ανθρώπινο πρόσωπο, πλήττοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των αδύνατων ατόμων και λαών.

Έτσι η πράξη απέδειξε την ανάγκη πρακτικών μέτρων και νέων θεσμών, διεθνών και εθνικών, που να καταστήσουν τα δικαιώματα του ανθρώπου ζώσα πραγματικότητα.

Η δεκαετία του '80 είδε να εμφανίζεται αυτή η κίνηση και η δεκαετία του '90 την είδε να φουντώνει.

Όλες οι μεγάλες παγκόσμιες διασκέψεις του '90 –πρωτοφανείς σε ανθρώπινη συμμετοχή, σε βαθύ ανασκάλισμα των μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων της ανθρωπότητας που όλα άπτονται των δικαιωμάτων ανθρώπου, σε πλούτο στοιχείων και σε νεωτερικές προτάσεις– κατέληγαν, μετά τις Διακηρύξεις τους, σ' ένα *Πρόγραμμα Δράσης* καθεμιά, για την πραγματοποίησή τους.

Σταθμό αποτελεί ιδιαίτερα για την εξέλιξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου στον κόσμο η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης της Βιέννης του 1993 για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που συμπυκνώνει στο Πρόγραμμα Δράσης σωρεία θεσμών που ήδη πραγματοποιήθηκαν ή βρίσκονται στο στάδιο της πραγματοποίησης.

Ο Έπατος Αρμοστής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, τα νέα «δικαστικά» καθήκοντα της Επιτροπής της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση των διακρίσεων κατά των γυναικών, τέλος οι Εθνικές Επιτροπές Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προωθήθηκαν ρητά και ομόφωνα από όλες τις χώρες του κόσμου που μετείχαν σ' αυτό το Συνέδριο. Αλλά έντονα και από τις ΜΚΟ, των οποίων ο ρόλος αποδείχθηκε σοβαρότατος.

Ωστόσο, για τις Εθνικές Επιτροπές Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ειδικά, πρέπει να πούμε ότι είχαν εμφανιστεί πρωτότερα σε μερικές χώρες.

Πρόγονός τους μάλιστα είναι η Commission Consultative française του 1947, της οποίας εμπνευστής και πρώτος Πρόεδρος ήταν ο πρωταγωνιστής των δικαιωμάτων του ανθρώπου του 20^{ου} αιώνα René Cassin. Η Επιτροπή αυτή έγινε ένδοξη, διότι ως πρώτο έργο της όρισε –και επεράτωσε– ένα Προσχέδιο της Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αυτό το Προσχέδιο αποτέλεσε τη βάση της ΟΔΔΑ του 1948, της οποίας πρωτεργάτης και πάλι υπήρξε ο Πρόεδρος της Συντακτικής Επιτροπής René Cassin.

Η Γαλλία έμελλε να παίξει και σε μεταγενέστερο στάδιο της εξέλιξης του θεσμού σημαντικό ρόλο.

Το 1991 συνήλθε η Διάσκεψη του Παρισιού που έθεσε τις αποκληθείσες «Αρχές του Παρισιού» για τον θεσμό αυτό, αρχές που, αφού εγκρίθηκαν από τη Διάσκεψη της Βιέννης του Ιουνίου του 1993, υιοθετήθηκαν τελικά από τη Γενική Συνέλευση των ΗΕ το Δεκέμβρη του 1993.

Αυτές έχουν άμεσα εμπνεύσει τον ιδρυτικό νόμο της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Πράγματι αυτός παρουσιάζει, ως προς τη σύνθεση, ευρεία αντιπροσωπευτικότητα κοινωνικών ομάδων, όπως υποδεικνύει η Γενική Συνέλευση των ΗΕ (Βουλή, πολιτικά κόμματα, Ανώτατα Δικαστήρια, Συνδικαλιστικές

οργανώσεις, Δικηγορικοί Σύλλογοι, Πανεπιστήμια, ΜΚΟ, ανεξάρτητες Αρχές). Αυτές ορίζουν τους εκπροσώπους τους – μέλη της Επιτροπής.

Τόσο ο Πρόεδρος όσο και οι Αντιπρόεδροι εκλέγονται από τα μέλη της. Έχει δε τοποθετηθεί παρά τω Πρωθυπουργώ και αποτελεί το Σύμβουλο των διαφόρων Κρατικών Αρχών σε θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και τον διαφωτιστή των πολιτών για τις εξελίξεις στα ίδια θέματα.

Εξ άλλου έχει ιδρυθεί και λειτουργεί στη Γενεύη (παρά τη Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των ΗΕ) μια Συντονιστική Επιτροπή (Comité de Coordination) των Εθνικών Επιτροπών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Το 1999, μάλιστα, η *Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των ΗΕ* αναγνώρισε στις Εθνικές Επιτροπές το δικαίωμα να μετέχουν αυτοτελώς στις ετήσιες διασκέψεις της, δηλαδή όχι ως τμήματα της κρατικής αντιπροσωπείας κάθε χώρας.

Όσο για το Συμβούλιο της Ευρώπης, συγκαλεί διασκέψεις ειδικές στο Στρασβούργο.

Σήμερα στον κόσμο υπάρχουν περί τις 50 τέτοιες Επιτροπές σε διάφορες ηπείρους. Με άλλα λόγια ο θεσμός αναπτύσσεται, τα τελευταία χρόνια, ραγδαίως, σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο.

Το έργο της Επιτροπής, όπως προβλέπει ο νόμος, είναι πολυσχιδές:

- βασικά είναι συμβουλευτικό προς την Πολιτεία για θέματα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου,
- διαμορφώνει προτάσεις πολιτικής σε θέματα που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου,
- διατηρεί επαφή και συνεργασία με όλους τους διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς που επιλαμβάνονται των θεμάτων δικαιωμάτων του ανθρώπου,
- ενημερώνει τον ελληνικό λαό για τις σχετικές εξελίξεις,
- προωθεί έρευνες.

Ο ρόλος του οργάνου αυτού διαφέρει πολύ από το ρόλο του *Ombudsman* (Συνηγόρου του Πολίτη). Ο δεύτερος ερευνά ατομικές υποθέσεις για τις οποίες παραπονούνται συγκεκριμένοι πολίτες.

Η Επιτροπή μελετάει και προτείνει ρυθμίσεις σχετικές με τα δικαιώματα του ανθρώπου, που αφορούν κοινωνικές ομάδες ή κατηγορίες ή την κοινωνία συνολικά.

Πιστεύω ότι η Ελληνική Επιτροπή, που ιδρύθηκε με σωστό, βασικά, νόμο, θα έχει την ενίσχυση που χρειάζεται για να μπορέσει να ξεκινήσει και αναπτυχθεί πλήρως. Αυτό θα πρέπει να αναμένεται, αν ληφθεί υπόψη ότι η Κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια έδειξε την πολιτική βούληση της προώθησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στα πλαίσια των διεθνών εξελίξεων.

Συγκεκριμένα: υπέγραψε ή κύρωσε όχι λίγες διεθνείς συμβάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου –με πρώτο και καλύτερο το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων– και ίδρυσε νέους θεσμούς προστατευτικούς των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τον Ombudsman, που λειτουργεί ήδη με επιτυχία, την Αρχή Προστασίας από την Επεξεργασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και την εγκαινιαζόμενη σήμερα Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Δεν θα ήθελα να κλείσω τη σημερινή τελετή χωρίς να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στα μέλη της Επιτροπής για την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν και την τιμή που μου έκαναν να με εκλέξουν Πρόεδρο και μάλιστα πρώτο Πρόεδρο του Σώματος.

Είμαι βέβαιη ότι η ψήφος τους επηρεάστηκε από το γεγονός ότι αγωνίζομαι ήδη επί δεκαετίες για τα δικαιώματα του ανθρώπου, στην Ελλάδα (Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΙΜΔΑ), το οποίο εξαρχής έστησα από εδώ και 22 χρόνια) και διεθνώς (ως Πρόεδρος της ιστορικής και πάντα πρωτοποριακής Παγκόσμιας Οργάνωσης «Διεθνής Ένωση Γυναικών», αλλά και ως Πρόεδρος του ΙΜΔΑ, που έχει συμβουλευτική ιδιότητα με τα Η.Ε., την UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης).

Στο δύσκολο έργο που μας περιμένει, πιστεύω και εγώ ότι αυτή η εμπειρία μου θα αποβεί θετική για μένα. Εκείνο όμως που θεωρώ βασικό παράγοντα επιτυχίας είναι η δημοκρατική και εγκάρδια συνεργασία όλων των μελών της Επιτροπής, για την οποία είμαι βεβαία.

Επιτρέψτε μου να κλείσω ευχόμενη και δημόσια: καλή μας επιτυχία στον αγώνα μας για τα δικαιώματα του ανθρώπου από το νέο τούτο μετερίζι.

Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου